

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNE ODVJETNICE
ELEANOR SHARPSTON
od 22. ožujka 2018.¹

Predmet C-100/17 P

**Gul Ahmed Textile Mills Ltd
protiv**

Vijeća Europske unije

„Žalba – Damping – Uvoz pamučne posteljine podrijetlom iz Pakistana – Kontinuirani pravni interes – Utjecaj događaja koji nastupe tijekom postupka – Razlozi koji opravdavaju takav interes – Teret dokazivanja”

1. Ovaj se predmet odnosi na žalbu društva Gul Ahmed Textile Mills Ltd (u daljnjem tekstu: Gul Ahmed) kojom ono od Suda zahtijeva da u cijelosti ukine presudu Općeg suda od 15. prosinca 2016., T-199/04 RENV, Gul Ahmed Textile Mills/Vijeće². Opći sud je tom presudom odbio tužbu društva Gul Ahmed za poništenje Uredbe Vijeća (EZ) br. 397/2004 od 2. ožujka 2004. o uvođenju konačne antidampinške pristojbe na uvoz pamučne posteljine podrijetlom iz Pakistana³.

2. Ovaj predmet otvara važno pitanje postojanja kontinuiranog pravnog interesa. Sud će imati priliku ocijeniti može li traženo poništenje, s obzirom na činjenične i pravne okolnosti koje bi se mogle pojaviti, tužitelju donijeti ikakvu korist. Općenitije, Sud ima priliku razviti svoju sudsku praksu o određenim postupovnim aspektima ocjene tog interesa, osobito o teretu dokazivanja i postupovnim pravima tužitelja.

Činjenični i pravni kontekst

3. Gul Ahmed je pakistansko društvo koje proizvodi pamučnu posteljinu i izvozi je u Europsku uniju.

4. Europska komisija je 4. studenoga 2002. pokrenula antidampinški ispitni postupak u pogledu uvoza takvih proizvoda u Europsku uniju.

5. Vijeće je 2. ožujka 2004., na temelju rezultata tog ispitnog postupka, usvojilo Uredbu br. 397/2004, kojom je na uvoz pamučne posteljine podrijetlom iz Pakistana, obuhvaćene oznakama kombinirane nomenklature iz te uredbe, nametnulo antidampinšku pristojbu od 13,1 %.

1 Izvorni jezik: engleski

2 Neobjavljena, EU:T:2016:740 (u daljnjem tekstu: pobijana presuda)

3 SL 2004., L 66, str. 1. (u daljnjem tekstu: Uredba br. 397/2004 ili sporna uredba)

6. Nakon ispitnog postupka revizije provedene na temelju članka 11. stavka 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 384/96⁴, Uredba br. 397/2004 izmijenjena je Uredbom Vijeća (EZ) br. 695/2006⁵. Stopa konačne antidampinške pristojbe na pamučnu posteljenu društva Gul Ahmed tom je uredbom utvrđena na 5,6 %.
7. U skladu s člankom 11. stavkom 2. Osnovne uredbe, tako utvrđena antidampinška pristojba prestala se primjenjivati 4. ožujka 2009., odnosno pet godina nakon što je uvedena.
8. Dana 28. svibnja 2004. društvo Gul Ahmed podnijelo je Općem sudu tužbu zahtijevajući poništenje Uredbe br. 397/2004 u dijelu u kojem se ta uredba odnosila na njega.
9. Društvo Gul Ahmed u tužbi je istaknulo pet tužbenih razloga. Osobito je navelo, u drugom tužbenom razlogu, da je Vijeće pri izračunavanju uobičajene vrijednosti počinilo očitu pogrešku u ocjeni i povrijedilo članak 2. stavke 3. i 5. i članak 18. stavak 4. Osnovne uredbe te Antidampinški sporazum⁶. Osim toga, društvo Gul Ahmed je u trećem tužbenom razlogu navelo da su prilagodbom povrata pristojbi koja je primijenjena u usporedbi uobičajene vrijednosti i izvozne cijene povrijeđeni članak 2. stavak 10. Osnovne uredbe, Antidampinški sporazum i obveza pružanja odgovarajućeg obrazloženja predviđena člankom 296. UFEU-a.
10. Opći sud je presudom od 27. rujna 2011., T-199/04, Gul Ahmed Textile Mills/Vijeće⁷, prihvatio treći dio petog tužbenog razloga⁸ te je, ne razmatrajući ostale tužbene razloge, poništio predmetnu uredbu u dijelu u kojem se odnosila na tužitelja.
11. Vijeće je, uz potporu Komisije, Sudu podnijelo žalbu zahtijevajući ukidanje te presude.
12. Sud je presudom od 14. studenoga 2013., C-638/11 P, Vijeće/Gul Ahmed Textile Mills⁹, u cijelosti ukinuo presudu T-199/04 te je predmet vratio Općem sudu na ponovno odlučivanje, istaknuvši da će se pritom odlučiti i o troškovima postupka.
13. Opći sud je 26. studenoga 2015. održao raspravu u predmetu T-199/04 RENV. Vijeće je na raspravi, uz potporu Komisije, tvrdilo da društvo Gul Ahmed više nema pravni interes.
14. Vijeće i Komisija su u prilog tomu naveli da su se antidampinške pristojbe nametnute spornom uredbom prestale primjenjivati 2. ožujka 2009., što znači da izvoz proizvoda u pitanju više nije podlijegao tim pristojbama. Dalje su naveli da je, u skladu s člankom 46. Statuta Suda Europske unije, 1. svibnja 2014.¹⁰ istekao rok za pokretanje postupka za naknadu štete uzrokovane primjenom tih pristojbi te da je i pravo na povrat antidampinških pristojbi na temelju Carinskog zakonika Unije također zastarjelo¹¹. Istaknuli su da traženo poništenje stoga društvu Gul Ahmed više ne može donijeti nikakvu korist.

4 Uredba od 22. prosinca 1995. o zaštiti od dampinškog uvoza iz zemalja koje nisu članice Europske zajednice (SL 1996., L 56, str. 1.) (u daljnjem tekstu: Osnovna uredba)

5 Uredba od 5. svibnja 2006. o izmjeni Uredbe br. 397/2004 (SL 2006., L 121, str. 14.)

6 Sporazum o primjeni članka VI. Općeg sporazuma o carinama i trgovini 1994. (SL 1994., L 336, str. 103.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 74., str. 112.), naveden u Prilogu I.A Sporazumu o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije (SL 1994., L 336, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 74., str. 5.)

7 Neobjavljena, EU:T:2011:535

8 Taj se tužbeni razlog odnosio na navodni propust Vijeća da ispita jesu li određeni čimbenici prekinuli uzročno-posljedičnu vezu između dampinškog uvoza i štete koju je pretrpjela industrija Unije.

9 EU:C:2013:732

10 Odnosno pet godina od nastupanja događaja koji je uzrokovao štetu

11 U skladu s člankom 121. stavkom 1. točkom (a) Uredbe (EU) br. 952/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. listopada 2013. o Carinskom zakoniku Unije (SL 2013., L 269, str. 1.), zahtjev za povrat mora se predati u roku od tri godine od dana obavijesti o carinskom dugu.

15. Opći sud je u pogledu tako istaknutog prigovora nedopuštenosti društvu Gul Ahmed dao rok od dva tjedna od datuma rasprave da iznese svoja očitovanja (zajedno s bilo kakvim dokumentarnim dokazima u prilog njegovu kontinuiranom pravnom interesu u predmetu o kojem se odlučuje).

16. Društvo Gul Ahmed svoja je očitovanja iznijelo dopisom od 10. prosinca 2015., navevši da i dalje ima pravni interes. Istaknulo je sljedećih pet razloga: (i) svoj interes da mu Vijeće naknadi troškove postupka, (ii) mogućnost da u budućnosti podnese tužbu za naknadu štete uzrokovane propustom sudova Unije da odluče u razumnom roku, (iii) svoju priliku da ostvari povrat plaćene konačne antidampinške pristojbe, (iv) svoj interes da spriječi ponovnu pojavu slične nezaklonitosti u budućnosti i (v) mogućnost da u budućnosti podnese tužbu za naknadu štete uzrokovane spornom uredbom.

17. Komisija i Vijeće svoja su očitovanja iznijeli dopisima od 6. i 20. siječnja 2016. U biti su od Općeg suda zatražili da odbije argumente društva Gul Ahmed i odluči da je društvo izgubilo svaki pravni interes. Naveli su da stoga nije potrebno odlučiti u predmetu.

Pobijana presuda i žalba

18. Opći sud je presudom od 15. prosinca 2016., T-199/04 RENV, Gul Ahmed Textile Mills/Vijeće, utvrdio da (i) navodni interes za povrat troškova postupka od Vijeća, (ii) navodna mogućnost da se u budućnosti podnese tužba za naknadu štete uzrokovane propustom sudova Unije da odluče u razumnom roku, (iii) navodni interes za sprječavanje ponovne pojave slične nezaklonitosti u budućnosti i (iv) navodni interes za obnovu ugleda društva Gul Ahmed ne opravdavaju pravni interes tog društva. Također je utvrdio da (v) navodna mogućnost ostvarivanja povrata plaćene konačne antidampinške pristojbe opravdava takav interes, ali samo u pogledu prvog, četvrtog i petog tužbenog razloga¹².

19. Shodno tomu, Opći sud je utvrdio da nije potrebno odlučiti o drugom i trećem tužbenom razlogu te je razmatrao samo prvi, četvrti i peti tužbeni razlog. Zaključio je da su potonji tužbeni razlozi neosnovani te je stoga odbio tužbu u cijelosti.

20. Društvo Gul Ahmed svojom žalbom od Suda zahtijeva da ukine pobijanu presudu i odluči o meritumu svih tužbenih razloga ili da, podredno, vrati predmet Općem sudu radi donošenja odluke o meritumu. Ističe dva žalbena razloga.

21. Kao prvo, društvo Gul Ahmed navodi da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava zaključivši da ono više nema pravni interes u pogledu drugog i trećeg tužbenog razloga koje je istaknulo u svojoj tužbi te da taj sud nije na odgovarajući način obrazložio navedeni zaključak. Kao drugo, društvo Gul Ahmed iznosi niz argumenata kojima navodi da je Opći sud počinio razne pogreške koje se tiču prava odbivši prva dva dijela petog tužbenog razloga.

22. Vijeće i Komisija od Suda zahtijevaju da žalbu odbaci kao nedopuštenu ili da je, podredno, odbije kao neosnovanu.

23. Društvo Gul Ahmed, Vijeće i Komisija iznijeli su usmena očitovanja na raspravi održanoj 25. siječnja 2018.

24. Kako je Sud zatražio, u ovom ću se mišljenju ograničiti na analizu prvog žalbenog razloga.

¹² Ističem da popis tužbenih razloga koje je Opći sud razmatrao nije sasvim jednak popisu razloga koje je društvo Gul Ahmed pred njim iznijelo. Toj ću se neusklađenosti vratiti kasnije u mišljenju (vidjeti točke 103. i 107. u nastavku).

Ocjena

Opće napomene o pojmu pravnog interesa

25. Zahtjev u pogledu posjedovanja interesa za pokretanje postupka za poništenje, kako ga je Opći sud protumačio u pobijanoj presudi, predviđa strog test. Da bi ga zadovoljilo, društvo Gul Ahmed je, u skladu s obrazloženjem Općeg suda, moralo ne samo pokrenuti postupak za poništenje sporne uredbe nego i podnijeti tužbu za naknadu štete uzrokovane tom uredbom i pred nadležnim nacionalnim tijelima pokrenuti postupak za povrat antidampinških pristojbi koje su plaćene u različitim razdobljima.

26. Protekom vremena, uredba čije poništenje društvo Gul Ahmed zahtijeva prestala se primjenjivati je došlo do zastare prava na podnošenje zahtjeva za naknadu štete ili povrat pristojbi. Ima li društvo Gul Ahmed unatoč tomu interes za nastavak postupka za poništenje?

27. Prema mojemu mišljenju, tužitelj u takvoj situaciji mora biti i razborit i na oprezu. Drugim riječima, mora pratiti promjene koje tijekom vremena nastupe u njegovu pravnom položaju te po potrebi poduzeti dodatne korake radi očuvanja svojeg pravnog interesa. Ako to ne učini, riskirat će mogućnost da tuženik uspješno ospori njegov kontinuirani pravni interes.

28. Ako promatramo iz te perspektive, uspješna tužba za poništenje nužan je preduvjet *ispravljanja* pretrpljene štete. Međutim, ona u većini slučajeva neće sama po sebi ispraviti tu štetu. Za to je potrebna tužba za naknadu štete. To ne znači da prva tužba (tužba za poništenje) ovisi o tužbi za naknadu štete. Nasuprot tvrdnjama društva Gul Ahmed, odvojena, ali ipak povezana narav tih dvaju postupaka ne narušava sustav pravnih lijekova koje Ugovor pojedincima stavlja na raspolaganje.

29. Uvjeti dopuštenosti tužbe za poništenje utvrđeni su u članku 263. UFEU-a. Njima se među ostalim zahtijeva (i) da akt čije se poništenje traži „proizvod[i] pravne učinke prema trećima”, (ii) da tužitelj ima procesnu legitimaciju u smislu da se akt izravno i osobno odnosi na njega te (iii) da se postupak pokrene unutar rokova utvrđenih u tom članku¹³. U ovom je predmetu nesporno da je prvi od tih zahtjeva ispunjen u pogledu Uredbe br. 397/2004. Što se tiče drugog zahtjeva, tvrdnja da se Uredba br. 397/2004 izravno i osobno odnosi na društvo Gul Ahmed nije ni u jednom trenutku osporena. Naime, društvo Gul Ahmed u spornoj je uredbi navedeno među pakistanskim proizvođačima obuhvaćenima antidampinškim ispitnim postupkom te je ono dokazalo da su na uvoz njegovih proizvoda u Europsku uniju nametnute visoke pristojbe. Što se tiče trećeg zahtjeva, nesporno je da je društvo Gul Ahmed svoju tužbu za poništenje podnijelo unutar roka iz članka 263. UFEU-a.

30. Međutim, nije dovoljno da su ispunjeni svi uvjeti iz članka 263. UFEU-a. U skladu s ustaljenom sudskom praksom, tužba za poništenje koju podiže fizička ili pravna osoba dopuštena je samo pod pretpostavkom da ta osoba ima interes da pobijani akt bude poništen. Poništenje odnosnog akta mora biti sposobno samo po sebi proizvesti pravne posljedice tako da odnosna tužba, ako ju se prihvati, može donijeti korist stranci koja ju je podnijela¹⁴. Nesporno je da je društvo Gul Ahmed ispunjavalo taj zahtjev kada je podnijelo tužbu za poništenje.

31. Zahtjev u pogledu postojanja takvog interesa, iako nije predviđen u članku 263. UFEU-a, uvjet je dopuštenosti koji sudovi Unije razmatraju zasebno od uvjeta predviđenih tom odredbom¹⁵. Inspiracija mu je opća teorija postupovnog prava zajednička državama članicama, prema kojoj je svrha tog zahtjeva osigurati da ne dođe do pokretanja prevelikog broja postupaka „u javnom interesu”, u kojem slučaju bi tužba za poništenje mogla postati nekom vrstom *actio popularis*.

13 Vidjeti prvi, četvrti i zadnji stavak članka 263. UFEU-a.

14 Presuda od 17. rujna 2015., Mory i dr./Komisija, C-33/14 P, EU:C:2015:609, t. 55.

15 Vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika P. Mengozzija u predmetu Mory i dr./Komisija, C-33/14 P, EU:C:2015:409, t. 23.

32. U skladu s ustaljenom sudskom praksom, tužitelj, s obzirom na svrhu tužbe, pravni interes mora imati u trenutku podnošenja tužbe (tužba u suprotnome nije dopuštena) te sve do donošenja konačne odluke, a ako ga nema, predmet nije potrebno razmatrati¹⁶. Pravni interes mora biti i postojeći i stvaran¹⁷.

33. Uredba br. 397/2004 prestala se primjenjivati 4. ožujka 2009. Međutim, to predmetni postupak ne čini besmislenim jer je prestanak primjene djelovao *ex nunc* te njegove posljedice stoga nisu bile ekvivalentne onima koje bi načelno proizvelo poništenje¹⁸.

34. Iz sudske prakse jasno proizlazi da tužiteljev pravni interes nužno ne nestaje ako pobijani akt više nema učinke za budućnost¹⁹. Ako mjera u pitanju prestane proizvoditi učinke tijekom postupka, Sud mora daljnje postojanje tužiteljeva pravnog interesa ocijeniti s obzirom na konkretne okolnosti, osobito uzimajući u obzir posljedice navodne nezakonitosti i narav navodno pretrpljene štete²⁰. Taj se interes može opravdati pozivanjem na štetu koju bi tužitelj, kako strahuje, mogao pretrpjeti u budućnosti. Ta šteta može imati više oblika – primjerice, neželjeno određivanje novih nameta, smanjen broj poslovnih prilika, ograničenje razvoja potencijalnih novih proizvoda.

35. Opći sud je u pobijanoj presudi utvrdio da je društvo Gul Ahmed tijekom postupka izgubilo pravni interes u pogledu određenih dijelova svoje tužbe, odnosno drugog i trećeg tužbenog razloga.

36. Bi li bilo zakonito pojam pravnog interesa tumačiti na način da tužitelj taj interes, i time pravo da sud razmotri njegov slučaj, može izgubiti pukim protekom vremena?

37. Taj pristup u načelu odbijam.

38. Takvo bi tumačenje značilo da trajanje postupka, za koje tužitelj u načelu nije odgovoran²¹, može uništiti njegovo pravo na pravni lijek. Moglo bi rezultirati nasumičnim nejednakostima pred zakonom ovisno o trajanju postupka. Također bi moglo tuženike potaknuti da odugovlače postupak u nadi da će omesti pravni nadzor.

39. Time bi se u biti prihvatilo da akti institucija čiji su vremenski učinci ograničeni te su prestali nakon što je tužba za poništenje podnesena, ali prije nego što je sud donio relevantnu presudu, postaju imuni na nadzor od strane sudova Unije²².

16 Presude od 24. lipnja 1986., AKZO Chemie i AKZO Chemie UK/Komisija, 53/85, EU:C:1986:256, t. 21. i od 17. rujna 2015., Mory i dr./Komisija, C-33/14 P, EU:C:2015:609, t. 57. Također vidjeti, u kontekstu žalbe, presude od 19. listopada 1995., Rendo i dr./Komisija, C-19/93 P, EU:C:1995:339, t. 13. i od 7. lipnja 2007., Wunenburger/Komisija, C-362/05 P, EU:C:2007:322, t. 42. (u daljnjem tekstu: Wunenburger).

17 U tom pogledu, vidjeti presude od 17. rujna 2009., Komisija/Koninklijke FrieslandCampina, C-519/07 P, EU:C:2009:556, t. 65. i od 26. veljače 2015., Planet/Komisija, C-564/13 P, EU:C:2015:124, t. 34.

18 Presude od 27. lipnja 2013., Xeda International i Pace International/Komisija, C-149/12 P, neobjavljena, EU:C:2013:433, t. 32. i od 23. prosinca 2015., Parlament/Vijeće, C-595/14, EU:C:2015:847, t. 23.

19 U tom pogledu, vidjeti presudu od 1. listopada 1998., Langnese-Iglo/Komisija, C-279/95 P, EU:C:1998:447, u kojoj je Sud utvrdio da prestanak primjene pobijanog akta nije konačno rješavanje spora o zakonitosti i području primjene njegovih odredbi, s ciljem određivanja njegovih pravnih učinaka u razdoblju prije prestanka njegove primjene, učinio ništa manje poželjnim (t. 71.). U tom istom smislu, pravni interes može nastaviti postojati neovisno o tome je li pobijani akt zastario (presuda Wunenburger, t. 41. do 62.), stavljen izvan snage (presuda od 12. prosinca 2006., Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran/Vijeće, T-228/02, EU:T:2006:384, t. 34. i 35.), zamijenjen (presuda od 7. listopada 2009., Vischim/Komisija, T-420/05, EU:T:2009:391, t. 58. do 63.), nije više primjenjiv (presuda od 26. travnja 1988., Apesco/Komisija, 207/86, EU:C:1988:200, t. 16.) ili je u potpunosti proveden te je stoga proizveo sve svoje učinke (presuda od 24. lipnja 1986., AKZO Chemie i AKZO Chemie UK/Komisija, 53/85, EU:C:1986:256, t. 21.).

20 Presuda od 23. prosinca 2015., Parlament/Vijeće, C-595/14, EU:C:2015:847, t. 18. i navedena sudska praksa

21 U ovom predmetu, izuzevši razdoblje od gotovo dvije godine tijekom kojeg je postupak bio prekinut na njegov zahtjev (od 15. listopada 2004. do 7. rujna 2006.), društvo Gul Ahmed nije odgovorno za protek vremena.

22 Vidjeti presudu od 18. ožujka 2009., Shanghai Excell M&E Enterprise i Shanghai Adeptech Precision/Vijeće, T-299/05, EU:T:2009:72, t. 56. (u daljnjem tekstu: Shanghai Excell).

40. Sud je u svojoj znamenitoj presudi *Les Verts/Parlament*²³ istaknuo da je Europska unija zajednica utemeljena na vladavini prava, u smislu da ni njezine države članice ni njezine institucije ne mogu odbiti nadzor pitanja jesu li mjere koje su usvojile u skladu s njihovom osnovnom ustavnom poveljom, što je Ugovor, ili pravom koje iz njega proizlazi²⁴.

41. Gore opisana situacija bila bi u suprotnosti i sa sudskom praksom i s duhom članka 263. UFEU-a, u skladu s kojim sudovi Unije ispituju zakonitost akata institucija koji proizvode pravne učinke prema trećima²⁵.

42. Pitanje pravnog interesa stoga je od ustavne važnosti te ga se mora sagledati u širem kontekstu temeljnog prava na djelotvornu sudsku zaštitu, utvrđenog u članku 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima²⁶.

43. Prema mojemu mišljenju, svi ti elementi idu u prilog tomu da se pojam pravnog interesa široko tumači²⁷.

44. Odbijam tvrdnju Vijeća i Komisije da takvo tumačenje stvara rizik od toga da se tužba za poništenje pretvori u *actio popularis*. U nacionalnim sustavima mnogih država članica, usko tumačenje pravnog interesa doista može služiti zaštiti pravosudnog sustava od prevelikog parničenja²⁸. Međutim, taj je pojam u postupovnom pravu Unije poduprt strogim uvjetima u pogledu procesne legitimacije predviđenima u članku 263. UFEU-a.

45. Kao i nezavisni odvjetnik M. Bobek, smatram da „pravni interesom” ne treba manipulirati kako bi se osigurala određena razina parničenja²⁹. Umjesto toga, taj je zahtjev potrebno demokratski tumačiti, s obzirom na ljudska prava³⁰. Slažem se i s nezavisnom odvjetnicom J. Kokott, koja se protivila nametanju *pretjeranih zahtjeva* u pogledu postojanja pravnog interesa ako su strogi uvjeti drugog ili trećeg dijela četvrtog stavka članka 263. UFEU-a već ispunjeni³¹.

46. Mogućnost ostvarenja osobne koristi ili pogodnosti u slučaju uspjeha u sudskom postupku pred sudom Unije odlučujuća je pri utvrđivanju postojanja pravnog interesa. Međutim, taj je kriterij možda neodgovarajuće subjektivan i nepouzdan jer ne predviđa nikakav jasan prag ili mjerilo u pogledu potrebnog pozitivnog utjecaja koji uspjeh u predmetu mora imati na tužiteljevu situaciju³².

47. Ocjena postojanja pravnog interesa može se provesti samo s obzirom na okolnosti pojedinog slučaja, *in concreto*, uzimajući u obzir sve posljedice koje poništenje pobijanog akta može imati na tužiteljev osobni položaj. Nezavisni odvjetnik N. Wahl u tom je kontekstu istaknuo da Sud ne želi preusko definirati pojam „kontinuiranog pravnog interesa”³³. Slažem se sa stajalištem koje je već

23 Presuda od 23. travnja 1986., 294/83, EU:C:1986:166, t. 23. (u daljnjem tekstu: *Les Verts*)

24 Također bih trebala istaknuti da je Sud u presudi *Les Verts* znamenito zaključio da je „Ugovorom uspostavljen *potpuni sustav pravnih sredstava i postupaka* kojima je svrha da omoguće Sudu kontrolu pravne valjanosti akata institucija” (vidjeti točku 23. te presude, moje isticanje).

25 Kako je Opći sud pravilno istaknuo u presudi *Shanghai Excell*, t. 57.

26 SL 2010., C 83, str. 389. (u daljnjem tekstu: Povelja)

27 Sud je taj široki pristup koristio u brojnim predmetima. Presuda od 17. travnja 2008., Flaherty i dr./Komisija, C-373/06 P, C-379/06 P i C-382/06 P, EU:C:2008:230, istaknut je primjer. Jedan komentator u njemu vidi „liberalni pristup, koji povećava dostupnost sudskih postupaka”. Vidjeti Van Raepenbusch, S., „Le recours en annulation” u *Les recours des particuliers devant le juge de l’Union européenne*, Bruxelles, Bruylant, 2012., str. 47.

28 Vidjeti točku 31.

29 Vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika M. Bobeka u predmetu *Binca Seafoods/Komisija*, C-268/16 P, EU:C:2017:444, t. 95.

30 Vidjeti Renaudie, O., *L’intérêt à agir devant le juge administratif*, Pariz, Berger-Levrault, 2015., str. 43., koji upućuje na potrebu za „demokratskim tumačenjem” zahtjeva u pogledu pravnog interesa, „s obzirom na ljudska prava”.

31 U tom pogledu, vidjeti mišljenje nezavisne odvjetnice J. Kokott u predmetu *Telefónica/Komisija*, C-274/12 P, EU:C:2013:204, t. 86.

32 Mariatte, F., Ritleng, D., *Contentieux de l’Union européenne I. Annulation, exception d’illégalité*, Pariz, Lamy, 1998., str. 108.

33 U tom pogledu, vidjeti njegovo mišljenje u predmetu *Komisija/Hansestadt Lübeck*, C-524/14 P, EU:C:2016:693, t. 38.

izrazio nezavisni odvjetnik M. Bobek, u skladu s kojim je za utvrđenje o postojanju pravnog interesa dovoljno da tužitelj *prima facie* dokaže da bi pobijani akt negativno na njega utjecao (što znači da bi mu poništenje akta donijelo osobnu korist)³⁴. Viši dokazni standard od tužitelja bi možda zahtijevao da dokaže nemoguće³⁵.

48. U tom pogledu, stupanj vjerojatnosti ili mogućnosti ostvarenja pogodnosti ne bi trebao biti od velike važnosti³⁶. Nevažno bi trebalo biti i pitanje razmjera možebitne pogodnosti. Osobito, ako pogodnost ovisi o budućoj tužbi za naknadu štete, sud Unije ne bi trebao razmatrati meritum takve tužbe i mogućnost njezina uspjeha. Tužba nije dopuštena samo ako se radi o puko hipotetskoj i neizvjesnoj mogućnosti ostvarenja pogodnosti u budućnosti³⁷, dok buduća pogodnost koja bi se razumno mogla ostvariti u uobičajenom tijeku događaja opravdava pravni interes³⁸.

49. Ne smatram da će primjena širokog pristupa rezultirati situacijom u kojoj će Sud davati savjetodavna mišljenja o općenitim ili hipotetskim pitanjima³⁹. Osim toga, Sud ne treba zbog razloga dobrog sudovanja, ekonomije postupka ili brzine koristiti „jezik dopuštenosti” kako bi izbjegao razmatranje merituma predmeta⁴⁰. Ako je tužitelj pokazao da je u trenutku podnošenja tužbe imao dostatan pravni interes, kao što je društvo Gul Ahmed učinilo u predmetnom postupku, Sud treba izrazito oprezno razmatrati tvrdnju da je tužitelj taj interes naknadno izgubio.

50. Sada ću, s obzirom na navedeno, razmotriti ima li društvo Gul Ahmed kontinuirani pravni interes.

Dopuštenost žalbe

51. Vijeće od Suda zahtijeva da razne dijelove žalbe proglasi nedopuštenima, u dijelu u kojem se njima zahtijeva ponovno ispitivanje činjeničnih utvrđenja Općeg suda i ponavljaju tužbeni razlozi istaknuti pred tim sudom.

52. Točno je da žalba nije precizna u svim svojim dijelovima i da je, kako Vijeće pravilno ističe, ponegdje ograničena na argumente koji su već izneseni pred Općim sudom⁴¹.

53. Ipak, jasno je da društvo Gul Ahmed pobija način na koji je Opći sud protumačio i primijenio pravo Unije te je pravna pitanja razmatrana u prvostupanjskom postupku stoga moguće ponovno analizirati u žalbenom postupku⁴². Osim toga, društvo Gul Ahmed navodi, iako općenito, da Opći sud nije pružio dostatno obrazloženje. Već to je pravno pitanje koje se kao takvo može postaviti u okviru žalbe⁴³.

34 Vidjeti njegovo mišljenje u predmetu Binca Seafoods/Komisija, C-268/16 P, EU:C:2017:444, t. 93.

35 Drugim riječima, *probatio diabolica*. U sličnom pogledu, vidjeti presudu od 11. travnja 2013., Mindo/Komisija, C-652/11 P, EU:C:2013:229, t. 50.

36 Sudovi Unije u nekim su predmetima uputili na taj kriterij, ali na temelju njega nisu došli ni do kakvih konkretnih zaključaka. Vidjeti, primjerice, rješenje od 6. srpnja 2011., Petroci/Vijeće, T-160/11, neobjavljeno, EU:T:2011:334, t. 23.

37 Lenaerts, K., Maselis, I., Gutman, K., *EU Procedural Law*, Oxford University Press, 2014., str. 360. Također vidjeti presude od 19. srpnja 2012., Vijeće/Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group, C-337/09 P, EU:C:2012:471, t. 50.; od 21. siječnja 1987., Strohili/Revizorski sud, 204/85, EU:C:1987:21, t. 11. i od 30. travnja 1998., Cityflyer Express/Komisija, T-16/96, EU:T:1998:78, t. 30.

38 Opći sud je taj kriterij često široko tumačio u kontekstu antidampinških pristojbi. Vidjeti, primjerice, presude od 29. lipnja 2000., Medici Grimm/Vijeće, T-7/99, EU:T:2000:175, t. 54. do 56. i od 28. veljače 2017., Canadian Solar Emea i dr./Vijeće, T-162/14, EU:T:2017:124, t. 47.

39 Vidjeti Van Raepenbusch, S., „Le recours en annulation” u *Les recours des particuliers devant le juge de l'Union européenne*, Bruxelles, Bruylant, 2012., str. 47. Također vidjeti mišljenje nezavisne odvjetnice J. Kokott u spojenim predmetima Italija/Komisija, C-138/03, C-324/03 i C-431/03, EU:C:2005:387, t. 41. i mišljenje nezavisnog odvjetnika P. Mengozzija u predmetu Mory i dr./Komisija, C-33/14 P, EU:C:2015:409, t. 28.

40 U tom smislu, vidjeti Wicker, G., *La légitimité d'intérêt à agir*, „Études sur le droit de la concurrence et quelques thèmes fondamentaux: mélanges en l'honneur”, Yves Serra, Dalloz, 2006., str. 460.

41 Unatoč tomu što je za točke 42. do 60. pobijane presude navelo da sadržavaju pogreške koje se tiču prava, kada je o tome upitano na raspravi, društvo Gul Ahmed prihvatilo je da se njegova žalba zapravo odnosi samo na točke 49. i 55. do 60.

42 Presuda od 12. rujna 2006., Reynolds Tobacco i dr./Komisija, C-131/03 P, EU:C:2006:541, t. 51. i navedena sudska praksa

43 Presuda od 26. svibnja 2016., Rose Vision/Komisija, C-224/15 P, EU:C:2016:358, t. 26.

54. Osim toga, Sud nije vezan samo argumentima stranaka, već po potrebi može – ne ograničavajući se na te argumente – na činjenično stanje primijeniti pravna pravila relevantna za rješavanje spora; u suprotnom može biti prisiljen, u nekim okolnostima, svoje odluke temeljiti na manjkavim pravnim zaključcima⁴⁴.

55. Stoga predlažem da Sud ispita meritum argumenata društva Gul Ahmed u dijelu u kojem se odnose na pravna pitanja te ne dovode u pitanje činjenična utvrđenja Općeg suda⁴⁵.

Postupovni aspekti povezani s navodnim nepostojanjem kontinuiranog pravnog interesa

56. Društvo Gul Ahmed navodi da na temelju članka 129. Poslovnika Općeg suda, koji nalaže da se postojanje pravnog interesa dokaže u trenutku podnošenja tužbe, nije moguće zahtijevati da tužitelj to učini u kasnijoj fazi. Stoga, ako je tužitelj svoj pravni interes dokazao u trenutku podnošenja tužbe, oslobođen je tereta dokazivanja kontinuiranog pravnog interesa tijekom postupka.

57. Iz ustaljene sudske prakse proizlazi da je na tužitelju da dokaže svoj pravni interes⁴⁶. Iz ustaljene sudske prakse proizlazi i da Sud može u bilo kojem stadiju postupka ocjenjivati ima li tužitelj i dalje pravni interes, bilo na zahtjev tuženika (ili bilo koje druge zainteresirane stranke) bilo po službenoj dužnosti⁴⁷.

58. Međutim, nakon što tužitelj jednom dokaže da ispunjava sve potrebne zahtjeve u pogledu dopuštenosti podnošenja tužbe⁴⁸, kao što je društvo Gul Ahmed učinilo, smatram da mora postojati *pretpostavka* da ih nastavlja ispunjavati.

59. Ta pretpostavka vrijedi sve dok ju se ne ospori. Stoga, tužitelj *ne* treba predočiti dokaze (primjerice) svaka dva mjeseca o tome da još uvijek ima pravni interes i na taj način „potvrditi valjanost” svoje izvorne tužbe. Postupovno pravilo koje bi takvo što zahtijevalo ne bi bilo upotrebljivo.

60. Međutim, tuženik može u bilo kojem stadiju postupka osporiti tu pretpostavku. Budući da je takvo osporavanje zapravo protutužba protiv tužitelja, *tuženik* mora navesti, precizno i uz potkrijepljujuće elemente, konkretne razloge osporavanja⁴⁹. To je zato što se tužitelja mora upoznati s argumentima koji se protiv njega iznose. Od njega se ne može razumno očekivati da predvidi u čemu će se sastojati osporavanje i pritom obuhvati sve potencijalne argumente. Stoga, Sud ne treba prihvatiti osporavanje koje nije potkrijepljeno⁵⁰.

44 Rješenje od 27. rujna 2004., UER/M6 i dr., C-470/02 P, neobjavljeno, EU:C:2004:565, t. 69. te presude od 21. rujna 2010., Švedska, API i Komisija, C-514/07 P, C-528/07 P i C-532/07 P, EU:C:2010:541, t. 65. do 67. i od 5. listopada 2009., Komisija/Roodhuijzen, T-58/08 P, EU:T:2009:385, t. 34. do 37.

45 Vidjeti, po analogiji, presudu od 16. srpnja 2009., Komisija/Schneider Electric, C-440/07 P, EU:C:2009:459, t. 193.

46 U tom pogledu, vidjeti rješenje od 31. srpnja 1989., S./Komisija, 206/89 R, EU:C:1989:333, t. 8. i presudu od 4. lipnja 2015., Andechser Molkerei Scheitz/Komisija, C-682/13 P, neobjavljena, EU:C:2015:356, t. 27.

47 U tom pogledu, vidjeti presudu od 19. listopada 1995., Rendo i dr./Komisija, C-19/93 P, EU:C:1995:339, t. 13. i rješenje od 17. listopada 2005., First Data i dr./Komisija, T-28/02, EU:T:2005:357, t. 36. i 37. Također vidjeti, kao primjere predmeta u kojima je Opći sud to pitanje razmatrao po službenoj dužnosti, presude od 7. ožujka 2013., Acino/Komisija, T-539/10, neobjavljena, EU:T:2013:110, t. 29. do 46. i od 10. travnja 2013., GRP Security/Revizorski sud, T-87/11, neobjavljena, EU:T:2013:161, t. 43. do 49.

48 Vidjeti gornje točke 29. i 30.

49 U skladu s načelom *necessitas probandi incumbit qui agit*. U tom pogledu, vidjeti presudu od 18. srpnja 2006., Rossi/OHIM, C-214/05 P, EU:C:2006:494, t. 23.

50 U tom pogledu, vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika Y. Bota u predmetu Komisija/InfrontWM, C-125/06 P, EU:C:2007:611, t. 71. do 73. kao i presudu od 13. ožujka 2008. u tom predmetu (EU:C:2008:159, t. 56.); rješenje od 8. travnja 2008., Saint-Gobain Glass Deutschland/Komisija, C-503/07 P, EU:C:2008:207, t. 51. i presudu od 11. svibnja 2010., PC-WareInformation Technologies/Komisija, T-121/08, EU:T:2010:183, t. 36. U tom pogledu, također vidjeti Clausen, F., *Les moyens d'ordre public dans le contentieux relevant de la Cour de justice de l'Union européenne*, Université Paris II, 2017., što će objaviti Bruylant, str. 509.

61. U postupovnom sustavu (poput onog koji se primjenjuje pred sudovima Unije) koji se uvelike oslanja na pisani postupak, normalno je očekivati da se takvo osporavanje iznese u pisanom obliku. Ako se osporavanje – kao u ovom predmetu – prvo iznese usmeno na raspravi, čini mi se da sud obično treba odrediti rok unutar kojeg *osporavatelj* (to jest tuženik) mora podnijeti formalni prigovor, pri čemu mora navesti njegov točan opseg i priložiti potrebne dokaze kojima će dokazati *prima facie* da je tužitelj doista izgubio pravni interes.

62. Nakon što tuženik to učini, teret dokazivanja prelazi na tužitelja, kojemu se mora pružiti razumna mogućnost da iznese svoje stajalište u uvjetima koji ga u odnosu na protivnu stranu ne stavljaju u znatno slabiji položaj⁵¹. U skladu s načelom ravnopravnosti stranaka, koje je izdanak prava na pošteno suđenje, Sud treba odrediti rok u kojem tužitelj može odgovoriti na osporavanje te potom može predvidjeti rok unutar kojeg druge zainteresirane stranke mogu iznijeti svoja pisana očitovanja o tim navodima⁵².

63. Nakon što Sud zaprimi očitovanja obiju stranaka, mora ispitati iznesene argumente i potkrijepljujuće elemente te potom donijeti odluku⁵³.

64. Međutim, ovaj predmet nije išao tim putem. Vijeće i Komisija su na raspravi pred Općim sudom održanoj 25. studenoga 2015. usmeno naveli da je društvo Gul Ahmed svoj pravni interes izgubilo tijekom postupka, zato što se sporna uredba prestala primjenjivati te je time pravo na podnošenje tužbe za naknadu štete zastarjelo. Istodobno, Komisija je istaknula nekoliko razloga koji mogu opravdati pravni interes te je potom iznijela detaljne argumente utemeljene na analizi sudske prakse kako bi dokazala zašto, prema njezinu mišljenju, nijedan od njih ne može opravdati pravni interes društva Gul Ahmed⁵⁴. Opći sud je potom društvu Gul Ahmed dao dva tjedna da na to odgovori, nakon čega je Vijeću i Komisiji pružio mogućnost da komentiraju taj odgovor. Sve su stranke iznijele svoja očitovanja unutar predviđenih rokova.

65. Jesu li radnje u ovom predmetu nevaljane jer nisu bile u skladu s općim pravilima koja sam predložila u točkama 61. do 63.?

66. Prema mojemu mišljenju, prigovor institucija odgovarajuće je potkrijepljen na samoj raspravi (pri čemu društvo Gul Ahmed nije istaknulo nikakav prigovor). Društvo Gul Ahmed tako je stavljeno u položaj u kojem može izraziti svoja stajališta o osporavanju njegova pravnog interesa. Točno je da se obično može očekivati da se ozbiljan prigovor takve naravi istakne u pisanom obliku. Međutim, društvo Gul Ahmed od Općeg suda ni u jednom trenutku nije zatražilo da strankama koje su osporile njegov pravni interes naloži da to učine niti je izrazilo ikakve zadržke u pogledu upotrijebljenog pristupa. U takvim okolnostima, smatram da improvizirani postupak koji je Opći sud slijedio nije povrijedio prava obrane društva Gul Ahmed.

67. S obzirom na navedeno, zaključujem da Opći sud nije povrijedio postupovna pravila o teretu dokazivanja kao ni načelo jednakosti oružja.

51 Presuda od 6. studenoga 2012., Otis i dr., C-199/11, EU:C:2012:684, t. 71. i 72.

52 Opći sud u tu svrhu može, u skladu s člancima 88. do 90. svojeg poslovnika, odrediti odgovarajuće mjere upravljanja postupkom.

53 Tijek radnji koje sam iznijela u prethodnim točkama temelji se na postupku koji je u članku 130. stavcima 1. do 7. Poslovnika Općeg suda predviđen u pogledu prethodnih prigovora na dopuštenost tužbe ili nadležnost Suda. Vidjeti, primjerice, rješenje od 6. rujna 2011., Inuit Tapiriit Kanatami i dr./Parlament i Vijeće, T-18/10, EU:T:2011:419.

54 Odgovarajući na raspravi na pitanja Suda, Komisijin agent u postupku pred Općim sudom pružio je detaljan opis – *kojem odvjetnik društva Gul Ahmed nije proturječio* – tjeka diskusije koja se na raspravi pred Općim sudom vodila o postojanju pravnog interesa. Naveo je da su među tim razlozima bili buduća tužba za naknadu štete, zahtjev za povrat antidampinskih pristojbi koje su platili povezani uvoznici te mogućnost obnove ugleda društva Gul Ahmed.

Ima li društvo Gul Ahmed pravni interes kako bi spriječilo rizik od ponovne pojave nezakonitosti u budućnosti?

68. Društvo Gul Ahmed tvrdi da se navodne pogreške koje su institucije počinile pri izračunavanju dampinške marže ne tiču samo ovog predmeta, nego da bi se mogle ponovno pojaviti u budućnosti. Navodi da stoga ima pravni interes kako bi spriječilo Vijeće da tu nezakonitost ponovi u budućnosti.

69. Vijeće ističe da takav rizik ne postoji. Kao prvo, mogućnost pokretanja novog ispitnog postupka u pogledu pamučne posteljine podrijetlom iz Pakistana samo je hipotetska. Kao drugo te u svakom slučaju, navodne pogreške tiču se samo ovog predmeta, zato što je primijenjena metodologija bila posljedica nepostojanja ikakvih provjerljivih podataka kao i činjenice da društvo Gul Ahmed nije surađivalo⁵⁵. Opći sud je utvrdio da društvo Gul Ahmed nije iznijelo nikakve konkretne argumente te je stoga odbio njegov navod⁵⁶.

70. Tužitelj nužno ne gubi pravni interes ako pobijani akt više ne proizvodi učinke za budućnost⁵⁷. Poništenje samo po sebi može imati pravne posljedice, osobito tako da spriječi Unijine institucije u ponavljanju sporne prakse⁵⁸. Međutim, pravni će interes postojati samo ako postoji mogućnost da se navodna nezakonitost ponovno pojavi u budućnosti, neovisno o okolnostima konkretnog slučaja koje su dovele do spora⁵⁹. Primjeri takvih nezakonitosti su pogreške u tumačenju odredbi prava Unije s obzirom na sporazume Svjetske trgovinske organizacije⁶⁰, osobito pogreške povezane s primijenjenom metodologijom, kriterijima ili formulama, dok to nisu pogreške u ocjeni konkretnih činjeničnih okolnosti. Naposljetku, tužitelj možda neće morati dokazati da bi ponovna pojava nezakonitosti mogla na njega izravno utjecati u sličnom postupku u budućnosti⁶¹.

71. U ovom predmetu, kao prvo, činjenica da je od prestanka primjene konačne antidampinške pristojbe na uvoz tekstilnih proizvoda društva Gul Ahmed u Europsku uniju prošlo nekoliko godina ne čini mogućnost pokretanja novog ispitnog postupka samo hipotetskom. Naprotiv, prakse pakistanskih proizvođača pamučne posteljine u određivanju cijena opet bi mogle biti predmet ispitnog postupka ako bude očito da ispunjavaju uvjete za primjenu Unijinih pravila o zaštiti od dampinškog uvoza.

72. Kao drugo, činjenica da je Vijeće u nedostatku pouzdanih primarnih izvora informacija primijenilo, u skladu s člankom 2. stavcima 3., 5. i 6. Osnovne uredbe, „bilo koje druge razumne metode” kao takva ne znači da se navodne pogreške u metodologiji tiču samo ovog predmeta. Vijeće je prilikom primjene te odredbe moralo usvojiti određenu metodologiju i upotrijebiti određene kriterije.

73. Nije lako razlikovati pogreške koje se mogu ponovno pojaviti, s jedne strane, i pogreške koje se tiču konkretnog predmeta, s druge. Određeno je rješenje možda primijenjeno *ad hoc* te s ciljem rješavanja nove situacije. A možda odražava dosljednu upravnu praksu ili „obrazac” koji je Komisija razvila za rješavanje situacije koja se opetovano javlja. U tom se slučaju može razumno očekivati da će biti ponovno upotrijebljeno.

55 Vidjeti bilješku 77. u nastavku.

56 Točka 57. pobijane presude

57 Vidjeti sudsku praksu navedenu u gornjoj točki 34.

58 U tom pogledu, vidjeti presudu od 3. rujna 2009., Moser Baer India/Vijeće, C-535/06 P, EU:C:2009:498 (u daljnjem tekstu: Moser Baer India), t. 25.

59 Presuda Wunenburger, t. 52.

60 Presuda od 24. rujna 2008., Reliance Industries/Vijeće i Komisija, T-45/06, EU:T:2008:398, t. 43.

61 Dok se u presudama Wunenburger (t. 58.) i Shanghai Excell (t. 51., u kontekstu konačne antidampinške pristojbe) spominje takav dodatni zahtjev, u presudi Moser Baer India, t. 25., općenito se upućuje na rizik od ponavljanja u budućnosti kao takav.

74. Prema mojemu shvaćanju, nepostojanje pouzdanih primarnih podataka i nedostatna suradnja subjekata nad kojima se provodi ispitni postupak vjerojatno nisu novi problemi u antidampinškoj istrazi. Iz toga proizlazi, u načelu, da su određene pogreške koje su navodno počinjene tijekom takvog ispitnog postupka doista metodološke naravi te da bi stoga mogle biti ponovljene u budućim ispitnim postupcima.

75. Međutim, odvjetnik društva Gul Ahmed na raspravi je inzistirao da ono žalbom u biti prigovara na *nepostojanje* ikakve konkretne metodologije i tvrdi da je Komisija svoje zaključke temeljila na proizvoljnim *ad hoc* rješenjima.

76. Tako tumačena, tvrdnja društva Gul Ahmed ne upućuje na to da je Opći sud počinio ikakvu pogrešku koja se tiče prava utvrdivši da se navodne Komisijine pogreške tiču samo ovog predmeta. Kako Vijeće i Komisija pravilno ističu, ta tvrdnja od Suda samo zahtijeva da preispita činjenične i materijalne argumente iznesene pred Općim sudom, za što Sud nije nadležan. Naime, društvo Gul Ahmed tom tvrdnjom u biti priznaje da se navodne pogreške doista tiču samo ovog predmeta. Zaključujem da društvo Gul Ahmed nije dokazalo da bi navodna nezakonitost mogla biti ponovljena u budućnosti i da Opći sud u tom pogledu nije u dovoljnoj mjeri obrazložio svoju odluku⁶².

Navodno djelomično odbijanje trećeg tužbenog razloga

77. Društvo Gul Ahmed ističe da Opći sud nije obrazložio navodno djelomično odbijanje trećeg tužbenog razloga i da nije odlučio o ostatku tog tužbenog razloga.

78. Kako Vijeće i Komisija pravilno ističu, tvrdnja društva Gul Ahmed počiva na očito pogrešnom tumačenju točke 58. pobijane presude. Opći sud se u toj točki, analizirajući kontinuirani interes za ishod postupka, ograničio na određivanje pet okolnosti specifičnih za ovaj predmet. Utvrdio je da društvo Gul Ahmed nije imalo interes za isticanje tog tužbenog razloga te da u tom pogledu ne treba donijeti odluku.

79. Stoga smatram da taj element žalbe treba odbiti.

Navodna povreda načela uspostavljenog presudom Shanghai Excell

80. Proizlazi da društvo Gul Ahmed presudu Shanghai Excell tumači na način da upućuje na to da bi se proglašenjem njegove tužbe nedopuštenom priznalo da akti čiji pravni učinci prestaju nakon podnošenja tužbe za njihovo poništenje, ali prije donošenja presude, mogu biti isključeni od ispitivanja, što je u suprotnosti s člankom 263. UFEU-a.

81. Takvo tumačenje presude Shanghai Excell podrazumijevalo bi da se, neovisno o promjeni ostalih okolnosti, pravni interes sustavno treba smatrati dokazanim u postupcima za poništenje akata čiji pravni učinci prestaju prije donošenja presude. Kako Vijeće i Komisija pravilno ističu, takvo se načelo ne može izvesti iz presude Shanghai Excell, a osobito ne iz njezine točke 56. i sljedećih točaka.

82. Stoga predlažem da se taj element žalbe odbije.

⁶² Presuda od 26. studenoga 2013., Groupe Gascogne/Komisija, C-58/12 P, EU:C:2013:770, t. 37.

Je li točno da Opći sud nije pružio odgovarajuće obrazloženje?

83. Društvo Gul Ahmed navodi, makar općenito, da je Opći sud povrijedio članak 36. Statuta Suda Europske unije jer nije obrazložio i osvrnuo se na sve argumente i dokaze koje je to društvo iznijelo kako bi dokazalo svoj kontinuirani pravni interes.

84. Već sam govorila o adekvatnosti obrazloženja koje je Opći sud pružio u pogledu rizika da se nezakonitost ponovno pojavi u budućnosti⁶³. Stoga ću sada razmotriti obrazloženje koje je Opći sud pružio u pogledu drugih razloga za koje društvo Gul Ahmed navodi da opravdavaju njegov pravni interes.

Naknađivanje troškova postupka od Vijeća

85. Društvo Gul Ahmed tvrdi da ima legitiman pravni interes kako bi naknadilo svoje troškove. Opći sud je u pobijanoj presudi utvrdio da poništenje sporne uredbe ne bi samo po sebi dalo tužitelju mogućnost da naknadi troškove, s obzirom na to da pitanje troškova čini zaseban tužbeni zahtjev te da se čak i stranci koja uspije u postupku ponekad može naložiti snošenje troškova⁶⁴.

86. Slažem se sa zaključkom Općeg suda, ali ne i s njegovim obrazloženjem.

87. Zahtjev da se stranci koja ne uspije u postupku naloži snošenje troškova nije zaseban tužbeni zahtjev. On je sporedan i podređen glavnom zahtjevu za poništenje pobijanog akta. Ako stranka izgubi interes u pogledu glavnog zahtjeva, izgubit će i svaki interes u pogledu naknade troškova koje je imala pri ostvarenju tog zahtjeva.

88. Članak 58. drugi stavak Statuta Suda Europske unije predviđa da žalba koja je usmjerena samo protiv odluke o troškovima nije dopuštena. S obzirom na tekst i svrhu te odredbe, interes u pogledu naknade troškova postupka kao takav neće biti temelj za nastavak postupka. Kako bi opravdao interes za nastavak postupka, tužitelj mora dokazati da ga ne zanima samo naknada troškova⁶⁵. Zahtjev u pogledu pravnog interesa postao bi besmislen ako bi puki zahtjev da se protivnoj stranci naloži snošenje troškova bio dovoljan da opravda interes za pokretanje postupka za poništenje.

89. Stoga predlažem da Sud zaključi da želja za naknadom troškova sudskog postupka nije neovisan temelj koji opravdava pravni interes. Međutim, ta tvrdnja ne može opravdati ukidanje pobijane presude jer je zaključak Općeg suda i dalje valjan.

Buduća tužba za naknadu štete uzrokovane propustom sudova Unije da odluče u razumnom roku

90. Društvo Gul Ahmed poziva se i na svoju namjeru da jednom u budućnosti zahtijeva naknadu štete za navodno predugo trajanje postupka pred sudovima Unije. Opći sud je zaključio da društvo Gul Ahmed, da bi ostvarilo takvu naknadu štete, mora tom sudu podnijeti tužbu za naknadu štete. Na temelju toga je utvrdio da se ono na taj razlog ne može pozivati kako bi opravdalo svoj pravni interes u ovom predmetu⁶⁶.

91. Iako se slažem sa zaključkom Općeg suda, ne podupirem njegovo obrazloženje.

⁶³ Vidjeti gornje točke 68. do 76.

⁶⁴ Vidjeti točku 52. pobijane presude.

⁶⁵ Vidjeti, po analogiji, mišljenje nezavisne odvjetnice J. Kokott u predmetu Bertelsmann i Sony Corporation of America/Impala, C-413/06 P, EU:C:2007:790, t. 80.

⁶⁶ Vidjeti točku 53. pobijane presude.

92. U skladu s ustaljenom sudskom praksom, tužitelj može zadržati interes da zahtijeva poništenje akta koji na njega nepovoljno utječe ako utvrđenje o postojanju nezakonitosti može služiti kao temelj buduće tužbe za naknadu materijalne ili nematerijalne štete⁶⁷ koju mu je uzrokovao pobijani akt⁶⁸. Osobito, tužitelj ima pravni interes ako poništenje pobijanog akta samo po sebi može pogodavati njegovoj tužbi za naknadu štete, osobito tako da poveća vjerojatnost uspjeha te tužbe⁶⁹. Tužitelj ima pravni interes i ako bi poništenje moglo biti temelj za eventualne izvansudske pregovore s autorom poništenog akta radi naknade pretrpljene štete.⁷⁰

93. Međutim, opće je pravilo da uspjeh tužbe za naknadu štete uzrokovane predugim trajanjem postupka ne ovisi o uspjehu ranije tužbe za poništenje pobijanog akta⁷¹.

94. Stoga predlažem da Sud zaključi da želja da se u budućnosti podnese tužba za naknadu štete uzrokovane predugim trajanjem postupka nije kontinuirani pravni interes u postojećem postupku za poništenje. Međutim, ta tvrdnja ne može opravdati ukidanje pobijane presude jer je zaključak Općeg suda i dalje valjan.

Povrat plaćenih antidampinških pristojbi

95. Društvo Gul Ahmed ističe da zahtjev za povrat antidampinških pristojbi, plaćenih od kolovoza 2007. na predmetni uvoz, koji je njegovo društvo kći, GTM (Europe) Ltd (u daljnjem tekstu: GTM), podnijelo belgijskim tijelima, zajedno s drugim sličnim zahtjevima, opravdava njegov kontinuirani pravni interes. Vijeće ističe da interes društva kćeri nije relevantan.

96. Opći sud je zaključio, kao prvo, da je interes društva GTM „spojen” s pravnim interesom društva Gul Ahmed te ga stoga opravdava⁷². Nadalje, zaključio je da se zahtjev društva GTM odnosio na pristojbe plaćene nakon što je Uredba br. 397/2004 izmijenjena Uredbom br. 695/2006, kojom je sporna uredba zamijenjena u pogledu određenih elemenata povezanih s doppingom⁷³. Također je zaključio da se drugim i trećim tužbenim razlogom pobijaju ti zamijenjeni elementi sporne uredbe te da poništenje zahtijevano na toj osnovi ne može utjecati na zahtjev društva GTM za povrat pristojbi plaćenih na temelju kasnije uredbe. Shodno tomu, Opći sud je utvrdio da taj zahtjev pravni interes društva Gul Ahmed opravdava samo u pogledu prvog, četvrtog i petog tužbenog razloga⁷⁴. Opći sud se nije osvrnuo na ostale zahtjeve za povrat na koje se društvo Gul Ahmed pozivalo u svojim pisanim očitovanjima.

97. Društvo Gul Ahmed je na raspravi pred Sudom objasnilo da u pogledu tih ostalih zahtjeva nije iznijelo nikakve dokaze jer su njih podnijeli neovisni uvoznici njegovih proizvoda, zbog čega je smatralo da nisu relevantni za predmet.

67 Vidjeti presude od 22. prosinca 2008., Gordon/Komisija, C-198/07 P, EU:C:2008:761, t. 19. i 60. i od 16. srpnja 2009., SELEX Sistemi Integrati/Komisija, C-481/07 P, neobjavljena, EU:C:2009:461, t. 38.

68 Osobito vidjeti presude od 5. ožujka 1980., Könecke Fleischwarenfabrik/Komisija, 76/79, EU:C:1980:68, t. 9.; od 31. ožujka 1998., Francuska i dr./Komisija, C-68/94 i C-30/95, EU:C:1998:148, t. 74.; od 13. srpnja 2000., Parlament/Richard, C-174/99 P, EU:C:2000:412, t. 33. i 34. i od 27. lipnja 2013., Xeda International i Pace International/Komisija, C-149/12 P, neobjavljena, EU:C:2013:433, t. 32. i 33.

69 U tom pogledu, vidjeti presudu od 17. rujna 2015., Mory i dr./Komisija, C-33/14 P, EU:C:2015:609, t. 75. i 80.

70 Presuda Shanghai Excell, t. 55. Također vidjeti presude od 17. srpnja 2014., Westfälisch-Lippischer Sparkassen- und Giroverband/Komisija, T-457/09, EU:T:2014:683, t. 139. i od 14. studenoga 2013., ICdA i dr./Komisija, T-456/11, EU:T:2013:594, t. 38.

71 Za primjere predmeta koji pokazuju da tužitelji, unatoč činjenici da su njihove tužbe za poništenje odbačene, u načelu mogu uspješno tužiti Europsku uniju za štetu koju su pretrpjeli zbog predugog trajanja postupka za poništenje, vidjeti presude od 1. veljače 2017., Kendrion/Europska unija, T-479/14, EU:T:2017:48; od 10. siječnja 2017., Gascogne Sack Deutschland i Gascogne/Europska unija, T-577/14, EU:T:2017:1 i od 7. lipnja 2017., Guardian Europe/Europska unija, T-673/15, EU:T:2017:377.

72 Taj zaključak nijedna stranka nije osporila.

73 Ti su se elementi odnosili na određivanje uobičajene vrijednosti i njezinu usporedbu s izvoznom cijenom.

74 Vidjeti točku 54. pobijane presude.

98. U takvim okolnostima, Općem sudu nije moguće prigovarati zato što je svoju ocjenu temeljio samo na zahtjevu za povrat koji je podnijelo društvo GTM. Osim toga, taj sud nije bio obvezan svoje stajalište opravdati izričito u pogledu tih ostalih zahtjeva, koji su tek općenito istaknuti, kao ni objasniti zašto ih je smatrao irelevantnima⁷⁵.

99. U slučaju poništenja sporne uredbe, pravna osnova za povrat antidampinških pristojbi plaćenih na uvoz proizvoda društva Gul Ahmed bio bi članak 116. stavak 1. točka (a) Carinskog zakonika Unije u vezi s njegovim člankom 117. stavkom 1. U skladu s člankom 121. stavkom 1. točkom (a) tog zakonika, zahtjev za povrat mora se podnijeti u roku od tri godine od dana obavijesti o carinskom dugu. Iz toga proizlazi da se društvo Gul Ahmed za opravdanje svojeg pravnog interesa može pozivati samo na zahtjeve za povrat podnesene unutar tog roka, kao što je zahtjev društva GTM.

100. Drugi i treći tužbeni razlog koje je društvo Gul Ahmed istaknulo u svojoj tužbi odnose se na elemente sporne uredbe koji su zamijenjeni Uredbom br. 695/2006⁷⁶. Čak i ako su kriteriji i metode koje je Vijeće za potrebe te uredbe slijedilo bili u određenoj mjeri slični onima upotrijebljenima za spornu uredbu⁷⁷, možebitno poništenje potonje uredbe ne bi izravno utjecalo na zakonitost Uredbe br. 695/2006.

101. Osim toga, čak i ako bi sud poništio spornu uredbu te čak i ako bi to poništenje teoretski ponukalo Vijeće da preispita Uredbu br. 595/2006 ili ju povuče s retroaktivnim učinkom, takva hipoteza bi, u najboljem slučaju, društvu Gul Ahmed pružila tek buduću i neizvjesnu mogućnost ostvarenja koristi. To samo po sebi nije dovoljno da opravda pravni interes društva Gul Ahmed⁷⁸.

102. Iz toga proizlazi da je obrazloženje koje je Opći sud u tom pogledu pružio za odbijanje argumenata društva Gul Ahmed dovoljno jasno.

Obnova ugleda društva Gul Ahmed

103. U pisanim očitovanjima i žalbi društva Gul Ahmed nigdje se ne spominje njegov interes za obnavljanje ugleda. Opći sud je zaključio da društvo Gul Ahmed u tom pogledu „uopće nije razradilo svoj zahtjev”⁷⁹. Komisija je na raspravi održanoj 25. siječnja 2018. objasnila da je ona to pitanje na raspravi pred Općim sudom sama istaknula i razmatrala kao razlog koji potencijalno može opravdati pravni interes.

104. Mogućnost obnove tužiteljeva ugleda ne odnosi se na njegovu pravnu, već činjeničnu situaciju. Jasna mogućnost (ne nužno apsolutna izvjesnost) ostvarenja takve činjenične koristi može opravdati pravni interes⁸⁰.

75 Vidjeti, po analogiji, presudu od 12. rujna 2017., Anagnostakis/Komisija, C-589/15 P, EU:C:2017:663, t. 38.

76 Ti su elementi nanovo utvrđeni na temelju novog ispitnog postupka. Vijeće je na temelju podataka dobivenih tom istragom u toj uredbi odredilo nove stope antidampinške pristojbe, zamijenivši time stope iz sporne uredbe.

77 Metode koje je Komisija koristila tijekom istraga koje su prethodile tim dvama uredbama međusobno su se djelomično razlikovale. Razlog tomu je bio taj što je Komisija tijekom druge istrage svoje zaključke mogla temeljiti na provjerenim podacima relativno dobre kvalitete koje joj je dostavila grupa pakistanskih proizvođača pamučne posteljine, što nije bio slučaj tijekom prve istrage.

78 Naravno, situacija bi bila drukčija da je do tog poništenja (popraćenog održavanjem učinaka poništene uredbe ili ne) došlo prije usvajanja Uredbe br. 695/2006 ili dok se ona još primjenjivala. Međutim, daljnje razmatranje mogućih hipotetskih scenarija izvan je opsega ovog mišljenja.

79 Točke 44. i 59. pobijane presude.

80 U tom pogledu, vidjeti detaljnu analizu koju je nezavisni odvjetnik M. Bobek pružio u svojem mišljenju u spojenim predmetima Bionorica i Diapharm/Komisija, C-596/15 P i C-597/15 P, EU:C:2017:297, t. 47. do 57.

105. U skladu s ustaljenom sudskom praksom, usvajanje antidampinških pristojbi je mjera koja služi zaštiti od *nepoštenog tržišnog natjecanja* uzrokovanog dampinškim praksama i njegovu sprječavanju⁸¹. Prema mojemu mišljenju, uredba kojom se utvrđuje konačna antidampinška pristojba može narušiti ugled osoba koje su u njoj navedene kao odgovorne za dampinške prakse. Iz toga proizlazi da tužitelj koji zahtijeva poništenje takve uredbe ima barem nematerijalni pravni interes, u smislu da može bitno poništenje može popraviti, ako ne već potpuno obnoviti, njegov ugled⁸². Takav interes može biti opravdan neovisno o naravi istaknutih tužbenih razloga⁸³.

106. Unatoč tomu, da bi se ta načela primijenila, tužitelj to pitanje mora istaknuti u svojim podnescima te priložiti neke dokaze o tome da je uredba čije poništenje zahtijeva narušila njegovu ugled. To u ovom predmetu nije učinjeno pa tu mogućnost neću dalje razmatrati.

Budući postupak za naknadu štete uzrokovane spornom uredbom

107. Društvo Gul Ahmed se pred Općim sudom pozivalo, iako samo općenito, na mogućnost da će u budućnosti htjeti tužiti Vijeće za štetu koju mu je uzrokovala Uredba br. 397/2004. Vijeće i Komisija su istaknuli da je pravo na podnošenje tužbe za naknadu štete uzrokovane spornom uredbom ionako zastarjelo. Opći sud se u pobijanoj presudi nije osvrnuo to pitanje.

108. Tužitelj u načelu zadržava interes za poništenje akta ako utvrđenje o postojanju nezakonitosti može poslužiti kao osnova buduće tužbe za naknadu štete koju mu je uzrokovao pobijani akt ili budućih pregovora s njegovim autorom⁸⁴. Međutim, buduća tužba za naknadu štete tužitelju može donijeti korist samo ako pravo na njezino podnošenje nije zastarjelo te ona stoga nije nedopuštena.

109. U skladu s člankom 46. Statuta Suda Europske unije, postupci protiv Unije u predmetima koji proizlaze iz izvanugovorne odgovornosti ne mogu se pokrenuti nakon proteka roka od pet godina od nastanka događaja koji je povod pokretanju postupka, osim ako je taj rok zastare prekinut pokretanjem postupka u pogledu izvanugovorne odgovornosti Europske unije pred Sudom⁸⁵ ili prethodnim podnošenjem zahtjeva nadležnoj instituciji Unije. Ako izvanugovorna odgovornost Unije proizlazi iz akta opće primjene, taj rok zastare ne počinje teći dok ne nastanu štetni učinci te mjere⁸⁶.

110. Pravo društva Gul Ahmed na naknadu štete koju je pretrpjelo tijekom razdoblja primjene sporne uredbe, osobito u pogledu obveze plaćanja antidampinških pristojbi na uvoz njegovih proizvoda u Uniju, zastarjelo je. Ta se uredba prestala primjenjivati 4. ožujka 2009. te rok zastare nijednom nije prekinut. Osobito, taj rok ne prekida činjenica da je društvo Gul Ahmed pokrenulo postupak za poništenje⁸⁷.

81 Presuda od 3. listopada 2000., *Industrie des poudres sphériques/Vijeće*, C-458/98 P, EU:C:2000:531, t. 91. i 92.

82 Vidjeti, po analogiji, presude od 28. svibnja 2013., *Abdulrahim/Vijeće i Komisija*, C-239/12 P, EU:C:2013:331, t. 70. do 72.; od 8. rujna 2016., *Iranian Offshore Engineering & Construction/Vijeće*, C-459/15 P, neobjavljena, EU:C:2016:646, t. 12.; od 6. lipnja 2013., *Ayadi/Komisija*, C-183/12 P, neobjavljena, EU:C:2013:369, t. 59. do 81. i od 15. lipnja 2017., *Al-Faqih i dr./Komisija*, C-19/16 P, EU:C:2017:466, t. 36. i 37. Također vidjeti, po analogiji, presudu od 15. ožujka 1973., *Marcato/Komisija*, 37/72, EU:C:1973:33, t. 6. i 7.

83 Vidjeti, po analogiji, mišljenje nezavisnog odvjetnika Y. Bota u predmetu *Abdulrahim/Vijeće i Komisija*, C-239/12 P, EU:C:2013:30, t. 66.

84 Vidjeti točku 92.

85 Presuda od 8. studenoga 2012., *Evropaiki Dynamiki/Komisija*, C-469/11 P, EU:C:2012:705, t. 55.

86 Presuda od 19. travnja 2007., *Holcim (Deutschland)/Komisija*, C-282/05 P, EU:C:2007:226, t. 29.

87 *Ibidem*, t. 36.

111. Teoretski je moguće da je društvu Gul Ahmed nastala i druga šteta koja se tek kasnije očitovala i u pogledu koje rok zastare još nije istekao. Teoretski je moguće i da ono još uvijek trpi štetu, tako što, primjerice, plaća troškove bankovnog jamstva⁸⁸ ili mu je narušen ugled⁸⁹, za što društvo Gul Ahmed još uvijek može tužiti Vijeće⁹⁰.

112. Narušavanje ugleda već sam razmatrala u ovom mišljenju⁹¹. Što se ostale štete tiče, društvo Gul Ahmed pred Općim sudom ili Sudom nije navelo da još uvijek trpi nekakvu štetu niti da je pokrenulo ili namjerava pokrenuti postupke za naknadu štete. Ono stoga, na temelju tako općenitih i nedovoljno potkrijepljenih tvrdnji, ne može dokazati da ima pravni interes. Opći sud nije moguće kritizirati zato što u tom pogledu nije pružio izričito obrazloženje⁹².

Zaključak u pogledu poštovanja obveze obrazlaganja

113. S obzirom na navedeno, zaključujem da je Opći sud pružio odgovarajuće obrazloženje i da tvrdnju društva Gul Ahmed o suprotnome stoga treba odbiti.

Troškovi

114. Budući da je Sud od mene zatražio da razmotrim samo prvi žalbeni razlog društva Gul Ahmed te da će konačna odluka o žalbi ovisiti o stajalištu koje Sud usvoji ne samo u pogledu tog nego i u pogledu drugog žalbenog razloga, ne dajem nikakvu preporuku u vezi s troškovima u ovom predmetu.

Zaključak

115. S obzirom na navedeno te ne prejudicirajući ocjenu koju će Sud provesti u pogledu drugog žalbenog razloga, predlažem da Sud odbije prvi žalbeni razlog društva Gul Ahmed.

⁸⁸ *Ibidem*, t. 35.

⁸⁹ Presuda od 7. lipnja 2017., Guardian Europe/Europska unija, T-673/15, EU:T:2017:377, t. 42.

⁹⁰ Takva bi tužba bila dopuštena u pogledu štete nastale tijekom razdoblja od pet godina prije podnošenja te tužbe. U tom pogledu, vidjeti presude od 21. travnja 2005., Holcim (Deutschland)/Komisija, T-28/03, EU:T:2005:139, t. 70. i od 16. prosinca 2015., Chart/EEAS, T-138/14, EU:T:2015:981, t. 58. i navedenu sudsku praksu.

⁹¹ Vidjeti točke 103. do 106.

⁹² Presuda od 2. travnja 2009., France Télécom/Komisija, C-202/07 P, EU:C:2009:214, t. 30. i navedena sudska praksa